

CHRISTOPH VON GRAWROCK

Šiaurės Lietuvos tautinės mažumos. Vokiečiai. Von Gravrogkai

Remiantis gausia archyvine medžiaga, straipsnyje aptariama Gravrogų giminės genezė XIV–XX a., nurodomos sąsajos su Žiemgala ir Lietuva.

Hanzos miesto Liubeko (*Lübeck*) archyvo¹ 2001-01-12 laiške autoriui² rašoma, kad ten saugomoje knygoje *Olof Ahler Civitates* (1967) su 1317–1356 m. naujai priimtų į Liubeką miestiečių sąrašais 75 puslapyje 1336 m. spalio 14 d. įrašu Nr. 92 į Liubeko miestiečių sąrašus įtraukas kalvis (*faber civis*) Gotskalkas Graverokas (*Ghotscalcus Grawerok*). Užmokesčio už įrašymą dydis nenurodytas. To paties Liubeko archyvo 2001-01-30 laiške³ pateiktas lotyniško teksto originalas iš Liubeko 2 apatinės knygos (esančios administracinio pastato pirmame aukšte) 960 puslapio 4 įrašo, datuoto 1397 m. sausio 18 d., kuriame rašoma, kad Jonas Graverokas (*Johannes Grawerok*) už 50 markių (denarų) Liubeko „Angelo duobėje“ pirkęs namą, o tos pačios knygos 970 puslapio 3 įrašė 1397 m. balandžio 15 d. nurodyta, kad už 53 markes (denarus) Liubeko „Angelo duobėje“ jis nusipirkęs dar vieną namą. To paties laiško pabaigoje archyvo darbuotojas rašo, kad vėliau abi pirkimo sutartys panaikintos, perbraukiant tekstus. Manau, galima spėti, jog savininkas abu tuos namus bus pardavęs. Taip pat panašu, kad Gotskalkas ir Jonas priklausė tai pačiai Graverokų (*Grawerok*), vėliau virtusių bajorais Gravrogkais (*Grawrogk*, *Grawrock*), giminei.

Peter ir Lambert Grawrock herbas gautas
1602 m. rugsėjo 19 d. Prahoje

Osnabriuke (Osnabrück) esančio Žemutinės Saksonijos valstybinio archyvo⁴ 1990-05-31 laiške⁵ rašoma, kad ten saugomoje Osnabriuko vyskupo Johanno von Diepholzo leno knygoje, apimančioje 1424–1437 m. laikotarpį, minimas „Grauvrokų namas“ (*Grauwrockes kote*) Melle's parapijoje netoli Osnabriuko⁶. Kadangi iš bajorų Gravrogų giminės turėto rašto⁷ žinoma, kad ši giminė kilusi iš Osnabriuko srities, šio namo savininkai, be abejo, buvo Gravrogų giminės nariai.

1592 m. Petras Graurokas (*Peter Graurock*) vedė Barborą Rogę (*Barbara Rogge*, 1568-03-31 Dancige (*Danzig*) – 1597-07-03) ir su ja susilaukė 3 vaikų. 1599 m. jis susituokė su Kordule Gyze (*Cordula Giese*). 1600-02-09 Petro Grauroko duktė Barbora (*Barbara Graurock*, mirusi 1624-01-01) ištekėjo už Eberhardo Rogės (*Eberhard Rogge*, 1571-02-02 Dancige – 1635-03-06 ten pat), 1601 m. buvusio teisėju, vėliau – miesto tarybos nariu⁸. Kadangi 1600 m. susituokusi Barbora negalėjo būti 1592 m. pirmąsyk vedusio Petro duktė, manau, kad juodu buvo brolis ir sesuo, o jų tėvo vardas irgi buvo Petras (*Peter*). 1624-09-12 (ar 14) Elena Graurok (*Helene Graurock*, mirusi 1632-05-10) ištekėjo už Jurgio Rogės (*Georg Rogge*, 1597-07-04 Dancige – 1645-05-05 ten pat). Toji Elena galėjo būti minėtųjų Petro Grauroko ir Barbaros Rogės duktė⁹, o anie „Graurokų namo“ savininkai bus buvę miestiečių Petro, Barbaros ir

Elenos Graurokų protėviai.

1602 m. rugsėjo 19 d. Prahoje Šv. Romos imperijos imperatorius Mykolas Rudolfas brolius Petrą (*Peter*) bei Lambertą (*Lambert*) Gravrokus (*Grawrock*) pakėlė į paveldimųjų bajorų luomą (*Reichsadels-tand*) ir papildė jų jau turėtą herbą („Minėtųjų brolių [...] turėtą turtą, herbą ir brangenybes mes taip pakeitėme, padalijome ir pagerinome, maloningai visiems laikams skiriame ir leidžiame jais naudotis jiems ir jų santuokiniams palikuonims bei jų paveldėtojų paveldėtojams vyrams ir moterims“). Herbo skydas išilgai padalytas į dvi lygias dalis. Užpakalinė dalis – raudonos arba rubino spalvos, o jos viduryje – dvi juostelėmis perjuostos baltos arba sidabro spalvės lelijos. Tarp lelijų iš apačios ir viršaus smailiu kampu viduryje vienas priešais kitą sueina du balti įsiuvai. Priekinė skydo dalis – geltonos arba aukso spalvos, joje – pakelta šarvuota dešinė ranka, kumštyje sugniaužusi parengtą durti pliką durklą su auksuotu kryžiumi ir buožulu. Virš skydo – bajoriškasis turnyrų šalmas su pakeltu antveidžiu. Kairėje – geltoni ir mėlyni, dešinėje – raudoni ir balti šalmo aptaisai, virš jų – aukso spalvos bajoriškoji karūna, o aukščiau jos – du šonais į vidų atgręžti ir per vidurį į dvi lygias dalis padalyti erelio sparnai. Užpakalinė jų dalis apačioje raudona, viršuje – balta; priekinė dalis apačioje geltona, viršuje – mėlynos arba žydros spalvos. Priekyje viršuje iškelta šarvuota ranka, kaip ir skydo apačioje, sugniaužusi parengtą durti pliką durklą¹⁰.

Vienas iš tų pakeltųjų į paveldimųjų bajorų luomą brolių Petras Gravrokas (*Peter von Grawrock*), matyt, ir buvo anas Petras Graurokas (*Peter Graurock*), 1592 m. vedęs Barborą Rogę¹¹. Bėgant metams pavardės dažnai įgaudavo įvairias formas. Forma *Grawrock* suteikta pakeliant į bajorų luomą.

Vienos archyvo¹² 2002-12-10 laiške¹³ patvirtinama, kad broliams Petru ir Lambertui Gravrokams suteikta bajorystė yra paveldimoji.

Jau minėtame rašte¹⁴ kaip pirmas (seniausiai gyvenęs) giminės narys minimas bajoras Kristupas Jurgis Gravrogkas (*Christoph Georg Grawrogk*), pravarde Grafas (*Graff*). Matyt, tai vieno iš į paveldimųjų bajorų luomą pakeltųjų brolių, veikiausiai Petro Gravroko (*Peter von Grawrock*), sūnus, gimęs apie 1593–1597 m. veikiausiai Dancige (Prūsija), o pravardė Grafas (*Graff*) turbūt paveldėta iš tų laikų, kai Gravrogkai (*Grawrogk*, *Grawrock*) dar nebuvo bajorai.

Švedijos valstybinio archyvo¹⁵ 1997-04-01 laiške autoriui¹⁶ rašoma, kad 1628 m. Pomeranijos mieste Štralzunde (*Stralsund*) buvo dislokuotas škotų karių pulkas, samdomas miesto, bet pavaldus Švedijos karaliui Gustavui Adolfui. Prie to pulko buvo priskirta ir Švedijos karių grupė. Bajorų Gravrogkų giminė turėjo raštą lenkų kalba¹⁷. Tas raštas – ne originalus, bet verstas dokumentas, galbūt net vertimo vertimas – buvo Švedijos karaliaus Gustavo Adolfo padėkos raštas Švedijos karių grupei priklausiusiam leitenantui Kristupui Jurgiui Gravrogkui (*Christoph Georg Grawrogk*) už gerą tarnybą kariuomenėje. Pasak teksto, šis leitenantas, pravarde Grafas (*Graff*), 1628 m. gruodžio 12 d. buvęs išleistas į atsargą. Taip pat nurodyta, kad prie leitenanto turėjo bajoriškojo Lelivos (*Leliwa*) herbo (raudoname lauke geltona šešiakampė žvaigždė, žemiau jos – geltonas pusbėnelis smagaliais į viršų) Švedijos karalius Gustavas Adolfas pridėjęs virš herbo skydo du į šonus ir į viršų išskleistus baltojo erelio sparnus. Lenkiškas bajorų herbas Leliva veikiausiai atspindi savininko pastangas gauti Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės indigenatą. Minėtasis karaliaus dokumentas buvo tik padėkos raštas, todėl bet koks kitoks jo traktavimas (pvz., kaip karaliaus privilegijos) būtų neteisingas. Deja, kaip rašoma Švedijos karinio archyvo¹⁸ 1997-07-01 laiške¹⁹, 1628 m. minėtame škotų pulke Štralzunde tarnavusių Švedijos karių sąrašai neišliko.

Kristupas Jurgis Gravrogkas, pravarde Grafas, tuometinėje Prūsijoje turėjo Genių ir Piktupėnų dvarus, o Livonijoje – Alt. Hummelshofo (dab. Hummuli, Estija) dvarą²⁰. Jis buvo vedęs Juliją Haaren (*Julia von Haaren*) iš labai senos Kuršo bajorų giminės. Iš istorijos šaltinių žinoma, kad 1258 m. Žemaičių kariuomenė prie Skuodo sumušė Kuldygos komtūro Bernardo Hareno [*Bernhard (von) Haaren*] vadovaujamą Livonijos ordino kariuomenę; mūšyje žuvo 33 riteriai, o nemaža Ordino talkininkų kuršių iš kovos lauko pabėgo. Bajorų Haarenų giminės, minimos Kuršo riterių sąrašė (1631-08-02), nariai buvo baronai, bet neaišku, ar jau ir tada, kai tekėjo Julija²¹.

Dokumentų apie bajorų Gravrogkų giminę yra Peterburgo archyve²². Beje, Lenkijos ir Lietuvos bajorai prieš savo pavardę nerašydavo *von*, kaip vokiečiai bajorai, todėl ir Lietuvoje gyvenusių šios giminės narių pavardėse šis prierašas retas.

Kristupas ir Julija turėjo vienintelį sūnų Joną Frydrichą (*Johann Friedrich*, gim. apie 1617), Lenkijos kariuomenės pulkininką leitenantą²³. Iš tėvo paveldėjęs dvarus Prūsijoje bei Livonijoje ir „užstato teise“ turėjęs Gaurės ir Šiaulėnų dvarus²⁴, apie 1637 m. jis vedė Eufrosiniją Veisman (*Eufrosinia Weißmann*). Būtent tokia jos pavardės forma figūruoja dokumente²⁵, tačiau sprendžiant iš kitų šaltinių, nuotaka priklausė bajorų Veismanų fon Veisenšteinų (*Weißmann von Weißenstein*) giminei ir galbūt buvo Mykolo (*Michael*) duktė. Mykolą Veismaną (*Michael Weißmann*) iš Bambergo į paveldimųjų bajorų luomą 1611-06-20 pakėlė Vengrijos ir Čekijos karalius Motiejus, suteikdamas Veismano fon Veisenšteinų (*Weißmann von Weißenstein*) pavardę, o paskui tapęs ir Šv. Romos imperijos imperatoriumi (1612), 1615-01-18 jo

paveldimąją bajorystę patvirtino ir paliko išplėstinę pavardę. Giminės bajorystė 1697-12-31 pripažinta ir Bavarijoje, o 1841-12-19 jai suteiktas Bavarijos karalystės baronų titulas²⁶.

Jonas Frydrichas ir Eufrosinija turėjo du sūnus – vyresnįjį Zigmantą (*Sigmund*) ir jaunesnįjį Jeremiją (*Jeremias*, apie 1640–1678?). Jeremijas, turėjęs Lenkijos kariuomenės kapitono laipsnį, paveldėjo Genių bei Piktupėnų dvarus ir „užstato teise“ dar valdė Papyvesių palivarką prie Pasvalio, o Zigmantas, kaip atrodo, buvo Alt. Hummelshofa dvaro paveldėtojas. Vėliau broliai grąžino jų tėvo „užstato teise“ valdytuosius Gaurės bei Šiaulėnų dvarus ir atsiėmė pinigų (užstatą)²⁷.

Zigmanto ainis (anūkas?) Gravrogkas (*Grawrogk*) žinomas kaip Torunės miesto (prie Vyslos) samdomo karinio apsauginio dalinio kapitonas, nesugebėjęs sutrukdyti miniai, 1724 m. nusiaubusiai ir sugriovusiai Torunės Jėzuitų kolegijai. Todėl jis buvo teismo nuteistas pusantrų metų kalėti ir sumokėti 50 dukatų baudą (informacijos apie šį įvykį esama 1997-09-05 laiške²⁸, 1998-02-10 laiške²⁹, 1998-02-02 laiške autoriui³⁰ ir Grawrogkų giminės dokumente³¹).

Jeremijas Gravrogkas, pravarde Grafas, 1666–1670 m. buvęs Biržų kunigaikštystės seniūnu³² (19 vokiškai rašytų jo laišku Biržų kunigaikščiui Radvilai saugomi Varšuvos archyve³³), buvo vedęs Kristiną iš senos lietuvių bajorų Kirkilų (*Kirkillo*) giminės, turėjusios Sirokoslės (*Syrokomla*) herbą³⁴. Istoriniuose šaltiniuose minimi keletas šios giminės narių: 1587 m. balandžio 5 d. – Mykolas Andriejaitis Kirkila (*пан Михаил Андреевич Киркил*)³⁵, 1638 m. – Aleksiejaitis Kirkila (*пан Алексеевич Киркил*)³⁶.

Jeremijas ir Kristina turėjo keturis vaikus: vyriausią sūnų Jurgį Frydrichą (*Jerzy Frydrych*), Lenkijos karaliaus kariuomenės leitenantą, jaunesnį sūnų Kristupą Mykolą (*Krzysztof Michał*), Lenkijos karaliaus kariuomenės rotmistrą³⁷, ir dvi dukteris³⁸.

Iš tėvo paveldėtus Genių ir Piktupėnų dvarus abudu sūnūs pardavė³⁹.

Jurgis Frydrichas (Varšuvos archyve yra išlikę septyniolika jo lenkiškai rašytų 1683, 1684 ir 1693 m. laiškų⁴⁰) buvo vedęs Eufrosiniją Neimantaitę (*Eufrozyna Nejmant*)⁴¹ ir su ja susilaukęs dukters⁴². Kristupas Mykolas, buvęs Biržų kunigaikščio Radvilos įgaliotinis (Varšuvoje saugomas penkiasdešimt vienas jo lenkiškai rašytas 1683, 1687, 1688, 1689, 1690, 1692, 1693, 1694 ir 1695 m. laiškas⁴³) ir valdęs iš Biržų kunigaikščio Radvilos „užstato teise“ gautą Papyvesių palivarką ir Daukniškių bei Mažosios Pagervės dvarus⁴⁴, buvo susituokęs su Dorotėja Neimantaite (*Dorota Nejmant*)⁴⁵. Eufrosinija ir Dorotėja buvo seserys⁴⁶, o jų tėvas Arnoldas Neimantas (*Arnold Nejmant*) – veikiausiai bajoras (apie 1700 m. minima, kad ponas Ganzhofas (*Ganzhof*) kartu su ponia Neimantiene valdė „užstato teise“ už 8 000 auksinų iš Biržų kunigaikščio gautą 61 1/6 valako žemės⁴⁷).

Jeremijo ir Kristinos jaunesniosios dukters vyro pavardė nežinoma, o vyresniosios dukters vyras buvo kilęs labai senos Livonijos ir Kuršo bajorų giminės Bandemerių (*von Bandemer*)⁴⁸.

Kristupas Mykolas ir Dorotėja turėjo sūnų Jeremiją (*Jeremiasz*) ir dvi dukteris (vienos iš jų pirmas vyras buvo Lenkijos karaliaus pulkininkas leitenantas Šuškinas (*Szuszkin?*), antras – nežinomos pavardės majoras, Livonijos pareigūnas)⁴⁹.

Jeremijas buvo Lenkijos karaliaus vėliavininkas (*chorąży*) ir Biržų kunigaikštystės medžioklis (*łowczy*). Jis valdė iš Biržų kunigaikščio Radvilos „užstato teise“ gautus Daukniškių bei Mažosios Pagervės dvarus, Košeliškių (?) bei Sterkliečių (?) užsienius ir Papyvesių palivarką⁵⁰. Pasak vieno šaltinių, jo žmona Ona Elzbieta (*Anna Elizabet*) buvo kilusi iš jau XVI a. minimų bajorų Korevo Borevičių (*Borewicz z Korewa*) giminės⁵¹, pasak kito šaltinio⁵², priklausiusi bajorų Korevo Borevičių (*Borowicz z Korewa*) giminei (abi jos kilusios iš to paties kamieno, kaip ir bajorų Kurevos Borevičių (*von Borewitz aus Cureva*) giminės⁵³).

Jeremijas ir Ona Elzbieta turėjo keturis vaikus: vyresnį sūnų Kristupą Vladislovą (*Krzysztof Władysław*, apie 1710 – po 1781), Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kariuomenės gvardijos vėliavininką, jaunesnį sūnų Stanislovą Zigmantą (*Stanisław Zygmunt*, gim. apie 1725), didžiojo etmono (neaišku, Lenkijos ar Lietuvos) generaladjutantą, ir dvi dukteris; vyresnioji ištekėjo už Lenkijos kariuomenės majoro, jaunesnioji – už Austrijos kariuomenės kapitono Delbeno (*Delben?*)⁵⁴.

Varšuvos archyve saugoma dauguma iš šimto trijų lenkiškų laiškų Biržų kunigaikščiui Radvilai, kuriuos Stanislovas Zigmantas rašė tarnaudamas karininku reguliariojoje kariuomenėje (tik neaišku, ar Lenkijos, ar Lietuvos), bet dar nebūdama didžiojo etmono generaladjutantas. 1754 m. jis pirmą kartą laiške prie savo parašo priduria *Capitan*, o 1760 m. tai pakartoja⁵⁵.

Iš prof. habil. dr. Piotro Staweckio⁵⁶ 1997-01-28 laiško⁵⁷ ir dr. Mareko Wagnerio⁵⁸ 1997-06-03 laiško autoriui⁵⁹ matyti, kad Lenkijos ir Lietuvos kariuomenėje iki 1795 m., kol dar egzistavo jungtinė valstybė, karaliaus arba didžiojo etmono *generał-adiutant* buvo pareigybė, o Rusijos kariuomenėje – karinis generolo laipsnis. Lenkijos ir Lietuvos kariuomenėje generaladjutantai būdavo pulkininkai arba pulkininkai leitenantai. Prieš tapdamas didžiojo etmono generaladjutantu, Stanislovas Zigmantas Augustas, matyt, jau turėjo aukštesnį laipsnį negu *Capitan*.

Stanislovo Zigmanto pirmoji žmona buvo Mstislavlio kašteliono duktė Teklė Holinska (*Tekla Hołyńska*), priklausiusi senai bajorų giminei, antroji – Mozyriaus medžioklininko (*łowczy*) nežinoma pavarde duktė

Bogumila (*Bogumiła*). Vaikų jis neturėjo⁶⁰.

Kristupas Vladislovas, ištarnavęs Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kariuomenės gvardijoje septynerius metus ir du mėnesius, išėjo į atsargą 1733 m., turėdamas vėliavininko (bet ne kapitono ir ne pulkininko leitenanto, kaip per klaidą nurodoma⁶¹) laipsnį. Jo atleidimo raštą 1733 m. rugsėjo 13 d. Varšuvoje pasirašė Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės didysis kancleris ir etmono pavaduotojas (*regimentarz buławy wielkiej*) Zbaražo kunigaikštis Mykolas Kaributas Višnioveckis (*Michał Korybut Wiśniowiecki*)⁶².

Paveldėtus ir užstato teise valdytus Biržų kunigaikščio Radvilos Daukniškis, Mažąją Pagervę, Košeliškis ir Sterkliečius Stanislovas Zigmantas ir Kristupas Vladislovas gražino savininkui, o Kristupas Vladislovas iš jo nusipirko Papyvesių bei Pajiešmenių palivarkus, buvusius netoli vienas kito⁶³.

Kristupas Vladislovas vedė Oną Eufrosiniją Zablockytę (*Anna Efrosinia Zablocka*), veikiausiai Bielsko taurininko Kazimiero Antano Zablockio (minimo 1717–1718 m.) dukterį⁶⁴, ir susilaukė su ja keturių sūnų bei keturių dukterų⁶⁵.

Vyriausias sūnus Lenkijos kariuomenės majoras Adomas Stanislovas (*Adam Stanisław Grawrogk*, miręs 1787 Krokuvoje) buvo vedęs Teklę Nevzilovską (*Tekla Newzylovska?*) ir turėjo sūnų Ignatą Stanislovą Ambraziejų (*Ignacy Stanisław Ambroży Grawrogk*, miręs 1825 Telšiuose). Šis iš pradžių tarnavo kariuomenėje, vėliau tapo kunigu ir vienuoliu bernardinu, buvo gvardijonas bei Lietuvos bernardinų provincijolas⁶⁶. Jo portretas 1890 m. dar tebebuvo Telšių katedros zakristijoje, bet 1990 m. jau neberastas⁶⁷.

Antras sūnus Kristupas Pranciškus (*Krzysztof Franciszek Grawrogk-Graff*, miręs 1791 Joniškėlyje?), paskutinis šios giminės atstovas, prie Gravrogko pavardės pridurdavęs Grafo pravardę, buvo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kariuomenės pulkininkas leitenantas. Lenkijos karalius Stanislovas Augustas 1779-05-05 Varšuvoje jam suteikė kapitono laipsnį, 1785-03-25 – majoro laipsnį⁶⁸, 1789-10-12 – pulkininko leitenanto laipsnį⁶⁹. Jis buvo vedęs Viktoriją Mikuličiūtę⁷⁰ (*Viktoryja Mikuliczówna?*, mirusi 1839 Kėdainiuose⁷¹), valdė Lančiūnavos (prie Kėdainių) dvarą, iš motinos paveldėtą Mikoliškio (turbūt tarp Panevėžio ir Pasvalio) palivarką⁷² ir iš tėvo paveldėtą Pajiešmenių palivarką⁷³; abu palivarkai 1791-02-22 (matyt, Joniškėlyje) sudarytu testamentu palikti broliui Jokūbui Ferdinandui⁷⁴.

Trečias sūnus Jokūbas Ferdinandas (*Jakob Ferdinand von Grawrogk*, 1757–1818 Švobiškyje) buvo Prūsijos kariuomenės kapitonas (1774–1784-02-01)⁷⁵. Kaip nurodyta 1807 m. liepos 10 d. išrašė iš Bauskės „vokiečių“ (turbūt liuteronų) bažnyčios knygų, pasirašytame bažnyčios valdytojo bei pirmojo pastoriaus M. Karlo Schelio ir patvirtinto antspaudu⁷⁶, 1790 m. vasario 27 d. Bauskės diakonas Kristupas Liudvikas Baderis sutuokė Jokūbą Ferdinandą su velionio Bauskės burmistro Frydricho Vilhelmo Karlshofo dukterimi Zuzana Gotlybe (*Susanne Gottliebe Karlshof*, 1765–1806). Jis turėjo Papyvesių palivarką su greta esančiu Mineikiškių užsieniu, alaus darykla ir smukle, taip pat Pajiešmenių ir Mikoliškio palivarkus. Papyvesiai 1797-10-06 buvo parduoti Livonijos raikytojui Adamui Ludkiewiczziui (pardavimo sutartį kaip valdžios atstovas pasirašė Kazimieras Landsbergis⁷⁷). Yra išlikęs valdžios reikalavimu 1798-10-15 (pagal senąjį stilių) atliktas lenkiškas išrašas iš Pajiešmenių palivarko Upytės apskrityje gyventojų revizijos sąrašo pagal paskutinę 1795 m. iliustraciją⁷⁸. Vėliau Jokūbas Ferdinandas prarado ir Mikoliškio, ir Pajiešmenių palivarkus.

Ketvirtas sūnus Vladislovas Martynas Liudvikas (*Władysław Martin Ludwig von Grawrogk*, 1760–1789) buvo nevedęs⁷⁹, nuo 1774 m. tarnavo Prūsijos kariuomenėje, turėjo kapitono laipsnį ir mirė, ištarnavęs 15 metų ir 1 mėnesį⁸⁰.

Kaip jau minėta, Kristupas Vladislovas ir Ona Eufrosinija Gravrogkai turėjo keturias dukteris, tačiau jų eilės tvarka pagal amžių nežinoma.

Viena duktė ištėkėjo už Lenkijos kariuomenės vėliavininko Jenčminskio (*Jęczminski?*)⁸¹, kita – už Lenkijos kariuomenės vėliavininko barono Jurgio Liudinghauzeno, praminto Volfu (*Georg von Ludinghausen, gennant Wolff*)⁸², kilusio iš senos Kuršo bajorų (vėliau – baronų) giminės (Konradas Liudinghauzenas (*Conradus de Ludinkhusen*) minimas 1174 m.⁸³, bajorai Liudinghauzenai – 1318⁸⁴ ir 1385 m.⁸⁵, tos giminės nariai figūruoja Kuršo riterių sąrašė (1620-10-17)⁸⁶, baronaitę iš šios giminės buvo vedęs Jonas Jurgis Pacas ir su ja susilaukęs dukters, kuri mirė 1692 m.⁸⁷, ir t. t.). Trečios dukters Eufrosinijos (*Eufrazyna*, gim. 1754) antras vyras buvo Jonas Meerfeltas (*Jan von Meerfeldt*, gim. 1753)⁸⁸, priklausęs senai Kuršo bajorų giminei (vienas jos narys Henrikas (*Heinrich v. Mervelde*) minimas 1169 m.⁸⁹, Meerfeltai įtraukti į Kuršo riterių sąrašą (1620-10-17)⁹⁰, o viena jų šaka (*von Meerfeldt, Merveldt*) buvo grafai⁹¹). Galiausiai ketvirta duktė ištėkėjo už artilerijos vėliavininko Mykolo Beresnevičiaus (*Michał Beresniewicz*); iš tos pačios bajorų giminės yra kilęs vyskupas Aleksandras Kazimieras Beresnevičius (1823–1902)⁹².

Minėtieji Jokūbas Ferdinandas ir Zuzana Gotlybė Gravrogkai turėjo du sūnus⁹³.

Vyresnysis sūnus Jokūbas Samuelis Karolis (*Jokub Samuel Karol Grawrogk*, 1794–1855-04-02 Rygoje) 1807 m. gruodžio 1 d. įstojo į Rusijos kariuomenės imperatoriškąjį kadetų korpusą. 1814 m. kovo 19 d. kartu su Rusijos kariuomenės daliniais jis įžengė į Paryžių, 1828–1829 m. dalyvavo Rusijos–Turkijos

kare. Išėjo į atsargą 1834 m. gavęs papulkininkio (pulkininko leitenanto) laipsnį. Mirė nevedęs⁹⁴.

Jaunesnysis sūnus Petras Ferdinandas Gotlybas (*Piotr Ferdinand Gotlib Grawrogk*, 1799–1843-03-23) baigė Troškūnų bernardinų gimnaziją⁹⁵. 1816 m. jiedu su tėvu užregistruoti kaip bajorai Lieporų bajorakaimio (dab. Joniščio r. Kriukų seniūnija) Vaiteliškių (**Войцелишки**) ūkyje⁹⁶, bet ar tuo metu ūkis buvo jų nuosavybė, nežinia. 1826 m. Petras Ferdinandas Gotlybas vedė bajoraitę Julijoną Ciolkovičiūtę (*Julijana Ciołkowiczówna*, gim. 1810) iš Lieporų bajorakaimio⁹⁷. Buvo rastas miręs prie Skakų (dab. Joniščio r. Bučiūnų seniūnija) kaimo kelio⁹⁸, palaidotas Lieporų kapinėse. Žinoma, kad po jo mirties Vaiteliškių ūkis su baudžiauninkais priklausė našlei Julijonai⁹⁹.

Petras Ferdinandas Gotlybas ir Julijona Grawrogkai turėjo šešis vaikus: keturias dukteris – Jokūbiną (*Jakubina*), Oną (*Anna*), Karoliną (*Karolina*) bei Zuzaną (*Zuzanna*) ir du sūnus – Kristupą Juozapą Karolį (*Krzysztof Josef Karol Grawrogk*) ir Konstantiną (*Konstantin Grawrogk*)¹⁰⁰.

Kristupas Juozapas Karolis (1839–1913) turėjo ūkį Lieporų bajorakaimyje, bet pats neūkininkavo ir dirbo akcizo tarnautoju. 1879 m. jis vedė Juliją Goes (*Julia von Goes*, 1851–1885)¹⁰¹, kilusią iš labai senos Kuršo bajorų giminės [Julijos senelio seneliai buvo Livonijos ordino Kuldigos komtūras Otonas Frydrichas fon Goes (*Otto Friedrich von Goes*) ir Ona Sibilė fon Grotus (*Anna Sibihla von Grotthus*)]¹⁰². Palaidotas Lieporų kapinėse¹⁰³.

Konstantinas (1842–1900) vedė savo brolienės Julijos seserį Viktoriją (*Victoria von Goes*, 1863–1936), bet vyriškos lyties palikuonių nesulaukė. Jo žmonos ir brolienės brolis Stanislovas Juozapas von Gomas buvo žinomas Lietuvos visuomenės veikėjas¹⁰⁴.

Kristupas Juozapas Karolis ir Julija Gravrogkai turėjo du sūnus ir dvi dukteris¹⁰⁵.

Vyresnysis sūnus Antanas Julius Gravrogkas (*Antoni Julijan Grawrogk*) gimė 1880 m. gegužės 5 d. (pagal senąjį stilių) Šeduvoje. Gyvendamas pas tėvus Telšiuose, mokėsi miesto mokykloje. 1892 m. įstojo į gimnaziją Mintaujoje, bet, 1893 m. tėvo perkeltas į Šiaulių gimnaziją, ją ir baigė. 1900 m. įstojo į Peterburgo universiteto Matematikos fakultetą, tačiau ten studijavo neilgai. Paskui įstojo į Peterburgo technologijos institutą ir 1910 m. baigė jį inžinieriaus diplomu. Pradžioje dirbo Jekaterinoslavo metalurgijos fabrike, o nuo 1916 m. – Smolenske fabrike „Vilija“. 1920 m. grįžo į Lietuvą ir apsigyveno Kaune, Žemutinėje Fredoje. 1928–1931 m. buvo Lietuvos siaurųjų geležinkelių direktorius, 1932–1933 m. Lietuvos laikinosios sostinės Kauno burmistras. Apie 1930 m. tapo Vytauto Didžiojo universiteto docentu. Antanas Gravrogkas – žymus Lietuvos visuomenės veikėjas. Jis buvo Lietuvos šaulių sąjungos vicepirmininkas ir vienas pagrindinių 1923 m. Klaipėdos krašto sukilimo organizatorių. Apdovanotas Klaipėdos krašto išvadavimo sidabrinium skydu, 1928 m. vasario 16 d. – Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino III laipsnio ordinu, taip pat Šiaulių žvaigžde¹⁰⁶. 1932 m. Kaune Vlado Putvinskio gatvėje Antanas Gravrogkas pastatydino keturių aukštų mūrinį Gravrogkų namą. Bronziniame bareljefe virš pagrindinio įėjimo pavaizduotas Antano Gravrogko žmonos giminės lečių (*Groty*) herbas ir 1628 m. Kristupo Jurgio Gravrogko (*Christoph Georg Grawrogk*) naudotas Lelivos (*Leliwa*) herbas, kuriame per klaidą įkomponuota pasaga¹⁰⁷. 1910 m. Peterburge Antanas Gravrogkas vedė Stefaniją Gruzdytę (*Gruzdź*, 1884–1997) iš labai senos lečių (*Groty*) herbo bajorų Gruzdzlių, anksčiau turėjusių Gruzdzlių-Pikelevičių (*Gruzdź-Pikelewicz*) pavardę, giminės¹⁰⁸. Jos motinos Petronėlės Beresnevičiūtės pusbrolis buvo vyskupas Aleksandras Kazimieras Beresnevičius¹⁰⁹, o motinos motinos brolis – vyskupas Motiejus Valančius (1801–1875)¹¹⁰. Antanas Gravrogkas mirė 1958 m. Kaune, čia ir palaidotas¹¹¹.

Jaunesnysis sūnus Julius Petras Gravrogkas (*Julijan Piotr Grawrogk*) gimė 1885 m. Baigęs Šiauliuose gimnaziją, įstojo į Peterburgo technologijos institutą ir baigė jį inžinieriaus diplomu. Kurį laiką dirbo inžinierium Omske (Rusijoje). Lietuvoje buvo Vytauto Didžiojo universiteto (Kaunas) profesorius, 1941–1944 m. rektorius. Mirė 1968 m. Klivlende (*Cleveland*, JAV), čia ir palaidotas. Vaikų neturėjo¹¹².

Brolių Antano ir Juliaus Gravrogkų vardu Kaune pavadinta gatvė¹¹³. Lietuvos mokslų akademijos bibliotekos rankraštyne saugomas bajorų Grawrogkų giminės fondas¹¹⁴.

Vyresnioji duktė Jadvyga (*Jadwiga*) ištekėjo už Ksavero Gosćickio (*Ksavery Gościcki*), kilusio iš senos bajorų giminės, o jaunesniosios dukters Marijos (*Maryja*) pirmas vyras buvo Vladislovas Gosćickis (*Władisław Gościcki*) iš tos pačios giminės¹¹⁵.

Antanas ir Stefanija Gravrogkai turėjo tik vieną vaiką – šių eilučių autorių gydytoją Christoph'ą von Grawrogką (gim. 1925-05-01 Kaune, Žemutinėje Fredoje); pavardė *von Grawrock* atitaisyta pagal tą formą, kokią 1602 m. turėjo straipsnyje minimi broliai Petras ir Lambertas (*Peter* ir *Lambert von Grawrock*).

Christoph'o von Grawrocko vienintelis sūnus Antonas von Grawrockas (gim. 1956-05-31 Kaune) turi sūnų Einarą von Grawrocką (gim. 1983-12-20 Kaune)¹¹⁶.

Von Grawrockai – Šventosios Romos imperijos (*Sacrum Imperium Romanum Nationis Germanicae, Heiliges Römisches Reich Deutscher Nation*) bajorų giminė.

Yra išlikęs žinoma Prūsijos bajorų von Graurock giminei priklausiusio Hanso Adalberto von Graurocko (gim. 1911-06-30) genealoginis medis, sudarytas 1925 m.¹¹⁷ Kaip pirmas (seniausiai gyvenęs) giminės

narys jame nurodytas Prūsijos kariuomenės kapitonas Friedrichas Wilhelmas von Graurockas (1733-11-22 Kūstrine – 1807-12-04). Jo sūnus Prūsijos kariuomenės pulkininkas Friedrichas Augustas Heinrichas von Graurockas (1784-10-24–1861-04-17) vedė labai senai vokiečių bajorų giminei von Schweinitz (Braunau šaka) priklausiusią Luise Christiane Tugendreich von Schweinitz (1783-05-30– 1869-05-09). Toliau medyje eina jų sūnus Prūsijos kariuomenės pulkininkas leitenantas, šio sūnus, irgi Prūsijos kariuomenės pulkininkas leitenantas, pastarojo sūnus Prūsijos kariuomenės kapitonas ir galiausiai to kapitono sūnus, minėtasis Hansas Adalbertas von Graurockas. Prūsijos bajorų von Graurockų giminės herbas visiškai skiriasi nuo to, kurį 1602 m. rugsėjo 19 d. Šv. Romos imperijos imperatorius suteikė broliams Peteriui ir Lambertui von Grawrockams¹⁸. XX a. pabaigoje Prūsijos bajorų von Graurockų giminės vyrų linija (*Schwertlinie*) jau buvo nutrūkusi, kaip rodo iš Vokietijos bajorų archyvo¹⁹ gauta informacija. Giminės moterų linijos atstovė Margita von Graurock gyvena Vokietijoje ir laiškais palaiko ryšį su šio straipsnio autoriumi.

Christoph von Grawrock. 2007. Kaunas

Kada ir kas šią giminę pakėlė į bajorų luomą, nežinia. Jos nobilitacijos dokumentų nėra nei Vienos archyve²⁰, nei Prahos archyve²¹, nobilitacija neminima ir Karlo Friedricho von Franko knygoje, kurioje rašoma apie brolių Grawrockų nobilitaciją 1602-09-19 Prahoje²². Galbūt ši Prūsijos bajorų giminė atsišakojo nuo von Grawrockų (kurių pradininkai buvo minėtieji broliai *Peter* ir *Lambert von Grawrock*) arba nuo Žigmanto Gravrogko-Grafo (*Sigmund Grawrogk-Graff*), o paskui gavo pripažinimą (*Anerkennung*) ir kitą herbą Prūsijos karalystėje? J. Siebmacherio veikale minimas 1744 m. miręs Prūsijos kariuomenės *Capitän von Graurock aus Garnison-Regiment v. Bredow*²³. Nederėtų atmesti ir teiginio, kad Prūsijos karalius galėjo pakelti į bajorų luomą visiškai kitų Graurockų giminę.

Miunsterio (*Münster*) archyvo²⁴ 1990-04-19 laiške autoriui²⁵ rašoma, kad Anna Christine Wilhelmine von Graurock (mirusi 1793-07-16 Burgsteinfurte) po grafo Carlo Pauliaus Ernsto von Bentheimo zu Steinfurto (1729–1780) pirmos žmonos mirties, matyt, tapo jo antra (morganatine) žmona. Jiedu susilaukė dviejų vaikų – dukters Friederica Caroline Ernestine (gim. 1764-01-28 Paryžiuje) bei sūnaus Carlo (gim. 1771-07-17 Burgsteinfurte), ir šie vaikai turėjo von Graurockų pavardę. J. Siebmacherio herbyne²⁶ rašoma apie bajorų von Graurockų giminę ir pateiktas jos herbas, visiškai besiskiriantis ir nuo to, kurį 1602-09-19 suteikė Šv. Romos imperijos imperatorius, ir nuo to, kurį turėjo Prūsijos bajorų von Graurockų giminė. Galbūt tai grafo Carlo Pauliaus Ernsto von Bentheimmo zu Steinfurto ir Anna Christine Wilhelmine von Graurock vaikų – Carlo von Graurocko ir Friederica Caroline Ernestine von Graurock herbas?

Pasak J. K. Brechenmacherio, pavardė *Graurock* (*Grawrock*) priskirtina išvaizdą nusakančių pavardžių (pavardžių) grupei (*Übername*)²⁷.

¹ Archiv der Hansestadt Lübeck, Mühlendamm 1-3.

² Lietuvos mokslų akademijos bibliotekos rankraštynas [toliau – LMABR], F-358 (bajorų Gravrogkų giminės fondas).

³ LMABR, F-358.

⁴ Niedersächsisches Staatsarchiv in Osnabrück, Schloß S. 29.

⁵ LMABR, F-358.

- ⁶ Niedersächsisches Staatsarchiv in Osnabrück, Schloß S. 29 (Dep 3bIVNr. 6411).
- ⁷ Bajorų Gravrogų giminės turėtas apie XVIII a. vid. dokumentas dėl susidėvėjimo neberestauruotinas ir su-
naikintas [toliau – Gravrogų giminės dokumentas].
- ⁸ *Genealogisches Handbuch Bürgerlicher Familien ein Deutsches Geschlechterbuch*, herausgegeben von
Dr. jur. Bernhard Koerner, 1908, B. 14, S. 461, 462, 463.
- ⁹ Ten pat.
- ¹⁰ Österreichisches Staatsarchiv Allgemeines Verwaltungsarchiv, Nottendorfer Gasse 2, 1030 Wien, Öster-
reich.
- ¹¹ *Genealogisches Handbuch Bürgerlicher Familien ein Deutsches Geschlechterbuch*, herausgegeben von
Dr. jur. Bernhard Koerner, 1908, B. 14, S. 461, 462, 463.
- ¹² Österreichisches Staatsarchiv Allgemeines Verwaltungsarchiv, Nottendorfer Gasse 2, 1030 Wien, Öster-
reich.
- ¹³ LMABR, F-358.
- ¹⁴ Gravrogų giminės dokumentas.
- ¹⁵ Riksarkivet Box 12541, 10229 Stockholm, Sweden (Generalstaben Sveriges krig 1611–1632).
- ¹⁶ LMABR, F-358.
- ¹⁷ Gravrogų giminės dokumentas.
- ¹⁸ Krigsarkivet S-11588 Stockholm, Sweden.
- ¹⁹ LMABR, F-358.
- ²⁰ Gravrogų giminės dokumentas.
- ²¹ Ten pat; C. A. von Klingspor, *Baltisches Wappenbuch*, 1882; *Baltisches Wappenbuch*, von Patrick v. Gla-
senapp Verlag Patrick v. Glasenapp Alling bei München, 1980; Gudavičius E., *Lietuvos istorija nuo seniausių
laikų iki 1569 metų*, Vilnius, 1999, p. 61.
- ²² Петербург, Центральный исторический архив, Ф. 1343, тл. 23, № 3864, 3865).
- ²³ Gravrogų giminės dokumentas.
- ²⁴ Ten pat.
- ²⁵ Ten pat.
- ²⁶ LMABR, F-358; Stjtnęk štjtednęk archiv v Praze, Karmelitskj 2, 118 01 Praha 1 – Malj Strana 2; Heiner Baron
v. Hoyningen gen. Huene, Rudolfsberg 12, D-24837 Schleswig, Deutschland.
- ²⁷ Ten pat.
- ²⁸ Heiner Baron v. Hoyningen gen. Huene, Rudolfsberg 12, D-24837 Schleswig, Deutschland.
- ²⁹ Dr. hab. Stanislaw Achremczyk, Osrodek Badań Naukowych, ul. Partyzantów 87, 10-402 Olsztyn, Polska.
- ³⁰ Archiwum Państwowe, Pl. Rapackiego 4, 87-100 Toruń, Polska.
- ³¹ Gravrogų giminės dokumentas.
- ³² Raudeliūnas V., Firkovičius R., *Biržų dvaro teismo knygos 1620–1745*, Vilnius, 1982; Lietuvos valstybės
istorijos archyvas [toliau – LVIA], F-459, ap. 1, Nr. 58; MABR, F-25, Nr. 167.
- ³³ Archiwum Główne Akt Dawnych, ul. Długa 7, 00-263 Warszawa, Archiwum Radziwiłłow, dział V, teka 103,
sygn. 4683, 4684a, 4685, 4687 (Graurokg).
- ³⁴ Raudeliūnas V., Firkovičius R., *Biržų dvaro teismo knygos 1620–1745*, Vilnius, 1982; Kaspar Niesiecki,
Herbarz polski, V, 1840 r.; Adam Boniecki, *Herbarz polski*, X, 1907; Seweryn hr. Uruski, in *Rodzina, Herbarz
szlachty polskiej*, tom VI, Warszawa 1909; J. S. hr. Dunin Borkowski, in *Spis nawisk szlachty polskiej*, Lwov,
1887; Петербург, Центральный исторический архив, Ф. 1343, оп. 23, № 3236.
- ³⁵ Акты издаваемые Виленскою археографическою комиссией, XXVI, 2, Вильна, 1899, т. 272.
- ³⁶ Археографический сборник документов относящихся к истории северозападной Руси, III,
Вильна, 1867, т. 95.
- ³⁷ Gravrogų giminės dokumentas; Raudeliūnas V., Firkovičius R., *Biržų dvaro teismo knygos 1620–1745*,
Vilnius, 1982.
- ³⁸ Gravrogų giminės dokumentas.
- ³⁹ Ten pat.
- ⁴⁰ Archiwum Główne Akt Dawnych, ul. Długa 7, 00-263 Warszawa, Archiwum Radziwiłłow, dział V, teka 103,
sygn. 4683, 4684a, 4685, 4687 (Graurokg).
- ⁴¹ Gravrogų giminės dokumentas; Raudeliūnas V., Firkovičius R., *Biržų dvaro teismo knygos 1620–1745*,
Vilnius, 1982.
- ⁴² Gravrogų giminės dokumentas.
- ⁴³ Ten pat.
- ⁴⁴ Петербург, Центральный исторический архив, Ф. 1343, оп. 23, № 3864, 3865.
- ⁴⁵ Gravrogų giminės dokumentas; Raudeliūnas V., Firkovičius R., *Biržų dvaro teismo knygos 1620–1745*,
Vilnius, 1982.
- ⁴⁶ Raudeliūnas V., Firkovičius R., *Biržų dvaro teismo knygos 1620–1745*, Vilnius, 1982.

- ⁴⁷ Yčas J., *Biržai*. Tvirtovė, miestas ir kunigaikštystė, Kaunas, 1931, p. 81.
- ⁴⁸ C. A. von Klingspor, *Baltisches Wappenbuch*, 1882; *Baltisches Wappenbuch*, von Patrick v. Glasenapp, Alling bei München: Verlag Patrick v. Glasenapp, 1980.
- ⁴⁹ Gravrogų giminės dokumentas.
- ⁵⁰ Петербург, Центральный исторический архив, Ф. 1343, оп. 23, № 3864, 3865.
- ⁵¹ Gravrogų giminės dokumentas.
- ⁵² Raudeliūnas V., Firkovičius R., *Biržų dvaro teismo knygos 1620–1745*, Vilnius, 1982.
- ⁵³ Leon Polaczek, *Spis rodzin szlachty polskiej*, zeszyt. I, Kraków, 1893, s. 54; Freih. L. v. Zedlitz-Neukirch, *Neues preussisches Adels-Lexicon*, Band V, Supplement, Leipzig, 1839, S. 61; Adam Boniecki, *Herbarz polski*, II, 1900, s. 29; Seweryn hr. Uruski, in *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, tom I, Warszawa, 1904; LVIA, F-391, ap. 9, Nr. 1674; Петербург, Центральный исторический архив, А. 1343, оп. 17, № 5169, 5170.
- ⁵⁴ Gravrogų giminės dokumentas.
- ⁵⁵ Archivum Główne Akt Dawnych, ul. Długa 7, 00-263 Warszawa, Archivum Radziwiłłow, dział V, teka 103, sygn. 4683, 4684a, 4685, 4687 (Graurok).
- ⁵⁶ Stawecki Piotr, Wojskowy Instytut Historyczny, ul. Czerwonych Beretów 124, 00-910 Warszawa 72, Polska.
- ⁵⁷ LMABR, F-358.
- ⁵⁸ Marek Wagner, ul. Synów Pulku 8, m. 52, 01-354 Warszawa, Polska.
- ⁵⁹ LMABR, F-358.
- ⁶⁰ Gravrogų giminės dokumentas.
- ⁶¹ Петербург, Центральный исторический архив, Ф. 1343, оп. 17, № 5169, 5170; LVIA, F-391, ap. 7, Nr. 4127.
- ⁶² LMABR, F-358
- ⁶³ Gravrogų giminės dokumentas.
- ⁶⁴ Raudeliūnas V., Firkovičius R., *Biržų dvaro teismo knygos 1620–1745*, Vilnius, 1982.
- ⁶⁵ Gravrogų giminės dokumentas.
- ⁶⁶ Ten pat.
- ⁶⁷ LMABR, F-358.
- ⁶⁸ Ten pat.
- ⁶⁹ Gravrogų giminės dokumentas.
- ⁷⁰ Ten pat.
- ⁷¹ Петербург, Центральный исторический архив, Ф. 1343, оп. 17, № 5169, 5170.
- ⁷² Gravrogų giminės dokumentas.
- ⁷³ Петербург, Центральный исторический архив, Ф. 1343, оп. 17, № 5169, 5170.
- ⁷⁴ Ten pat.
- ⁷⁵ Ten pat.
- ⁷⁶ Ten pat.
- ⁷⁷ Ten pat; LCVIA, F 391, Ap. 7, Nr. 4127.
- ⁷⁸ LMABR, F-358.
- ⁷⁹ Gravrogų giminės dokumentas.
- ⁸⁰ Петербург, Центральный исторический архив, Ф. 1343, оп. 17, № 5169, 5170.
- ⁸¹ Gravrogų giminės dokumentas.
- ⁸² Ten pat.
- ⁸³ *Baltisches Wappenbuch*, von Patrick v. Glasenapp, Alling bei München: Verlag Patrick v. Glasenapp, 1980.
- ⁸⁴ Dr. F. G. von Bunge, *Liv-, Esth- und Curländisches Urkundenbuch nebst Regesten*, II, 1301–1367, 1855, S. 42, 43, 1318, O. T. Dok. Reg. 768.
- ⁸⁵ Dr. F. G. von Bunge, *Liv-, Esth- und Curländisches Urkundenbuch nebst Regesten*, III Nachträge zu den zwei ersten Bänden, Fortsetzung von 1368–1393, 1857, S. 135, 1385, April 16, Dok. Reg. 1440.
- ⁸⁶ C. A. von Klingspor, *Baltisches Wappenbuch*, 1882.
- ⁸⁷ Teodor Zychlinski, *Złota księga szlachty polskiej*, VIII, Poznan, 1886, s. 168.
- ⁸⁸ Gravrogų giminės dokumentas.
- ⁸⁹ L. v. Zedlitz-Neukirch, *Neues preussisches Adels-Lexicon*, Dritter Band, Leipzig, 1837.
- ⁹⁰ C. A. von Klingspor, *Baltisches Wappenbuch*, 1882.
- ⁹¹ Ten pat; L. v. Zedlitz-Neukirch, *Neues preussisches Adels-Lexicon*, Dritter Band, Leipzig, 1837.
- ⁹² Gravrogų giminės dokumentas.
- ⁹³ Ten pat.
- ⁹⁴ Петербург, Центральный исторический архив, Ф. 1343, оп. 17, № 5169, 5170.

- ⁹⁵ Gravrogkų giminės dokumentas.
- ⁹⁶ Петербург, Центральный исторический архив, Ф. 1343, оп. 17, № 5169, 5170.
- ⁹⁷ Gravrogkų giminės dokumentas.
- ⁹⁸ Петербург, Центральный исторический архив, Ф. 1343, оп. 17, № 5169, 5170.
- ⁹⁹ Ten pat.
- ¹⁰⁰ LMABR, F-358.
- ¹⁰¹ Ten pat.
- ¹⁰² Plačiau žr. Ch. v. Grawrock-Goes. „Von Goesai: giminės istorijos puslapiai“, *Žiemgala*, 2003, Nr. 1, p. 48–49.
- ¹⁰³ LMABR, F-358.
- ¹⁰⁴ Ten pat.
- ¹⁰⁵ Ten pat.
- ¹⁰⁶ Ten pat.
- ¹⁰⁷ *Kauno architektūra*, Vilnius, 1997.
- ¹⁰⁸ LMABR, F-358.
- ¹⁰⁹ *Polski słownik biograficzny*, tom I, zeszyt 5, s. 449.
- ¹¹⁰ LMABR, F-358.
- ¹¹¹ Ten pat.
- ¹¹² Ten pat.
- ¹¹³ Ten pat.
- ¹¹⁴ Ten pat.
- ¹¹⁵ Ten pat.
- ¹¹⁶ Ten pat.
- ¹¹⁷ Ten pat.
- ¹¹⁸ *Ausgewählte Ahnentafeln der EDDA*, Eisernes Buch deutschen Adels deutscher Art., Gotha. Band 1, 1925, S. 136; *Genealogisches Handbuch des Adels-Adelslexicon*, Band 4, Limburg an der Lahn, 1978, S. 241.
- ¹¹⁹ Deutsches Adelsarchiv, Schwanalle 21. 35037 Marburg Lahn, Deutschland.
- ¹²⁰ Österreichisches Staatsarchiv Allgemeines Verwaltungsarchiv, Nottendorfer Gasse 2, 1030 Wien, Österreich.
- ¹²¹ Statni ustredni archiv v Praze, Karmelitska 2, 118 01 Praha 1 – Mala Strana 2.
- ¹²² *Standeserhebungen und Gnadenakte für das Deutsche Reich und die österreichischen Erblände bis 1806*, von Karl Friedrich von Frank, 1970.
- ¹²³ J. Siebmacher, *Grosses und allgemeines Wappenbuch in einer neuen vollständig geordneten und reich vermehrten Auflage mit heraldischen und historisch-genealogischen Erläuterungen*, Dritten Bandes erste Abteilung, Zweiter Band. Der Preussische Adel. Freiherren u. Grafen (Nachträge u. Verbesserungen). Nürnberg: Verlag von Bauer und Raspe, 1906, S. 87.
- ¹²⁴ Nordrhein-Westfälisches Staatsarchiv Münster, Bohlweg 2, 4400 Münster, Deutschland.
- ¹²⁵ LMABR, F-358.
- ¹²⁶ J. Siebmacher, *Grosses und allgemeines Wappenbuch in einer neuen vollständig geordneten und reich vermehrten Auflage mit heraldischen und historisch-genealogischen Erläuterungen*, Dritten Bandes erste Abteilung, Zweiter Band. Der Preussische Adel. Freiherren u. Grafen (Nachträge u. Verbesserungen). Nürnberg: Verlag von Bauer und Raspe, 1906, S. 87, Taf. 73.
- ¹²⁷ Josef Karlmann Brechenmacher, *Etymologisches Wörterbuch der Deutschen Familiennamen*, Limburg a. d. Lahn: C. A. Starke Verlag, 1957.